

Володимир Йосипович Горбайчук — учений і педагог (до 90-річчя від дня народження)

С. Б. Гембарська¹, М. Є. Коренков¹, Ю. І. Харкевич¹

¹*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна*

gembarskaya72@gmail.com

25 січня 2025 року виповнилося 90 років від дня народження відомого українського математика, кандидата фізико-математичних наук, професора Горбайчука Володимира Йосиповича.

Народився Володимир Йосипович 25 січня 1935 року в с. Радостів Томашівського повіту Люблінського воєводства, що в Польщі. Пізніше його родина переїхала на Україну, до Волинської області.

У 1953 році закінчив навчання в Рожищенській середній школі. На визначення майбутнього життєвого шляху учня значний вплив зробив учитель математичних предметів Кицай Михайло Омелянович. В середній школі математику викладав Борис Костянтинович Тоцький, який здобув освіту у Віденському та Варшавському університетах. В шкільні роки Володимир Йосипович підтримував дружні стосунки з майбутніми поетами Йосипом Струцюком та Володимиром Лучуком.

У 1953 році В.Й. Горбайчук стає студентом математичного відділення фізико-математичного факультету Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки. Крім занять він відвідував наукові гуртки і семінари, якими керували професор С.І. Зуховицький та доцент В. К. Дзядик (в майбутньому член-кореспондент НАН України), вивчав додаткову літературу, спеціалізуючись в окремих розділах теорії функцій дійсної та комплексної змінних. Упродовж 1957–1961 років В.Й. Горбайчук вчителював у Камінь-Каширській середній школі, викладаючи математику. У 1961 році був запрошений на викладацьку роботу до Луцького педінституту, де читав різноманітні математичні курси — математичний аналіз, теорію функцій дійсної та комплексної змінних, теорію звичайних диференціальних рівнянь, методи математичної фізики, історію математики, різні спецкурси.

З 1968 по 1971 рік навчався в аспірантурі Інституту математики НАН України. Під керівництвом відомого математика професора П.М.Тамразова Володимир Йосипович успішно захистив у 1972 році кандидатську дисертацію «Про конструктивні і структурні властивості функцій на плоских компактах додаткової місткості».

Основна частина трудової діяльності В.Й. Горбайчука пройшла в Луцькому державному педінституті, згодом Волинському державному університеті імені Лесі Українки. Тут він став професором математики. За його ініціативи в університеті була створена кафедра диференціальних рівнянь та математичної фізики, де він став першим завідувачем і працював до останніх днів свого життя. Минулого року виповнилося 30 років з дня заснування кафедри, яка сьогодні носить назву кафедри теорії функцій та методики навчання математики, і є провідним підрозділом факультету інформаційних технологій і математики Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Володимир Йосипович працював натхненно і плідно, віддаючи всі свої сили, талант вченого і педагога справі виховання молодих спеціалістів-математиків. Його лекції відзначалися оригінальністю, високим науковим рівнем, методичною досконалістю. Він керував науковим семінаром з теорії функцій та функціонального аналізу, на якому викладачами, аспірантами та студентами розглядалися актуальні питання сучасної математики. Професор В.Й. Горбайчук любив відкривати молоді математичні таланти, підтримував їх, успішно керував науковою роботою студентів та аспірантів. Багато його учнів, колишніх студентів і аспірантів стали знаними спеціалістами математиками, викладачами вузів та середньої школи. Серед відомих вчених, яким він дав путівку в життя, є доктори фізико-математичних наук Задерей П.В., Савчук В.В. та професор Харкевич Ю.І. Його учні Гембарська С.Б., Падалко Н.Й., Піддубний О.М., Товкач Р.В. стали кандидатами фізико-математичних наук і сьогодні працюють на кафедрі, фундатором якої був Володимир Йосипович.

Володимир Йосипович був натхненним популяризатором математики, проводив заняття з учнями, писав роботи для науково-популярних журналів, організовував математичні олімпіади серед учнів та студентів. Він мав унікальну власну

математичну бібліотеку, яка була підґрунтям його різносторонньої математичної ерудиції. Після його смерті ця бібліотека була передана у власність Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Викладання математичних дисциплін В.Й. Горбайчук поєднував із інтенсивною та плідною науковою роботою в різних галузях математики. Ним опубліковано понад 100 наукових та науково-методичних робіт у вітчизняних та закордонних виданнях.

Тематика наукових досліджень вченого вражає своєю різноманітністю. Чимало робіт Володимира Йосиповича присвячено дослідженню конструктивних і структурних властивостей функцій на компактах додатньої містності. В них запропоновано опис найширшого класу компактів, для яких можна формулювати задачу про наближення функцій многочленами. Ці дослідження стали основою його кандидатської дисертації.

Низка робіт В.Й. Горбайчука присвячена застосуванню методів теорії апроксимації до вивчення аналітичного продовження гармонійних функцій. В нього є роботи, в яких досліджуються питання про граничні властивості в плоских областях розв'язків рівнянь еліптичного типу. Крім цього, в роботах Володимира Йосиповича розглядалися обернені задачі математичної фізики, коливальність розв'язків рівнянь еліптичного типу, що визначаються полігармонійним оператором.

Відзначимо також роботи стосовно дослідження питань про асимптотику точної верхньої межі відхилення квазігладкої функції від її бігармонійного інтеграла Пуассона в крузі, а також питань про диференційно-різницеві властивості конформних відображень однозв'язних областей.

Методи наближення функцій, дослідження властивостей розв'язків рівнянь математичної фізики, гармонійних та бігармонійних функцій, обернені теореми наближення функцій — це далеко неповний перелік питань, які розглядав Володимир Йосипович в своїх дослідженнях. Крім цього, в його науковій спадщині є також роботи, присвячені питанням історії математики, методики викладання математики та педагогіки Його науковим досягненням в значній мірі сприяли контакти в відомими вченими, з якими він мав зустрічі на наукових конференціях, а також брав участь в реферуванні наукових робіт у міжнародному реферативному журналі «Mathematical Reviews».

Володимир Йосипович був натхненним трудівником і ентузіастом на ниві освіти та математичної науки, чим заслужив повагу і любов своїх колег та студентської молоді. Він був щирою, доброзичливою і водночас принциповою людиною.

Професор Горбайчук Володимир Йосипович палко любив свій рідний Волинський край, його людей, Україну і щиро вболівав за них. Таким і запам'ятався він всім, хто його знав.